

Factsheet Omwonenden

1 Kern

- Zoals de Gezondheidsraad heeft aanbevolen, is diepgaand onderzoek gedaan naar de mate waarin omwonenden van agrarische percelen worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen.

2 Achtergrond

- In de brief van 18 februari 2014 (Kamerstuk 27 858, nr. 230) heeft het kabinet acties aangekondigd in reactie op het advies van de Gezondheidsraad over mogelijke gezondheidsrisico's bij omwonenden door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- De Gezondheidsraad heeft geadviseerd over de vraag of omwonenden van landbouwpercelen kans op gezondheidsschade lopen door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De Gezondheidsraad kwam tot het volgende advies:
  - Er is voldoende reden voor blootstellingsonderzoek onder omwonenden, omdat in ons land hiernaar nauwelijks onderzoek is verricht en buitenlandse onderzoeken niet zonder meer vertaald kunnen worden naar de Nederlandse situatie.
  - De toelatingsbeoordeling uit te breiden met een beoordeling van het risico voor omwonenden.
  - Vooruitlopend op de uitkomsten van het blootstellingsonderzoek wordt aanbevolen om maatregelen te nemen die de blootstelling van omwonenden kunnen verminderen (geïntegreerde gewasbescherming, klachtenstructuur, versterkte handhaving, spuitvrije zones).

3 Uitvoering aanbevelingen Gezondheidsraad

- Het grootschalig meerjarig blootstellingsonderzoek bij omwonenden van bollenteeltbedrijven is afgerond. Dit is gestart in 2016 in opdracht van IenW, met 50% medefinanciering LNV. Het RIVM had de coördinatie van een onderzoek consortium.
- Over de opzet van dit onderzoek is de Kamer geïnformeerd met de brieven van 18 februari 2014 (Kamerstuk 27 858, nr. 230) en 18 mei 2015 (Kamerstuk 27 858, nr. 311). Op 10 april jl heeft u de Kamer met een brief geïnformeerd over de resultaten van dit onderzoek en over de beleidsreactie.
- Enkele kentallen: ruim 5.700 monsters van urine, huisstof, lucht, planten en aarde, 164 (125 volwassenen, 39 kinderen (waarvan 5 kinderen jonger dan 4 jaar, waarvan 3 luierdragend)) omwonenden namen deel aan het onderzoek op acht locaties. Per locatie werden er twee tot drie meetrondes uitgevoerd, verspreid over twee jaar.
- 40 telers hebben hun medewerking verleend aan het onderzoek.
- De urinemonsters zijn geanalyseerd op resten van 5 gewasbeschermingsmiddelen: chloorprofam, tebuconazool, asulam, carbendazim en prochloraz.
- De luchtmonsters zijn geanalyseerd op 46 stoffen, waaronder de 5 die hierboven worden genoemd voor urine monsters. Zie voor de geanalyseerde stoffen in de lucht bijlage 1.
- In opdracht van VWS is een gezondheidsverkenning uitgevoerd, om te kijken naar een eventuele relatie tussen gezondheidsproblemen en agrarische activiteiten. Het rapport van deze verkenning is in juni 2018 aangeboden aan de Kamer. In dit onderzoek is geconcludeerd dat er een relatie is tussen de maisteelt en sterfte aan luchtwegaandoeningen. Er kan niet worden gezegd dat dit komt door gewasbeschermingsmiddelen (zelfs minder waarschijnlijk omdat het gebruik in deze teelt relatief laag is). Daarnaast zijn statistisch onvoldoende relaties gevonden tussen bepaalde teelten en leukemie en Parkinson. Dit zijn dus geen 'harde' conclusies maar in de literatuur worden relaties met deze ziekten vaker gelegd.
- In het advies van de Gezondheidsraad werd verwezen naar een nieuw gemeenschappelijk Europees model voor de beoordeling van de risico's voor, onder andere, omwonenden. Dit model is inmiddels ingevoerd en wordt door het Ctgb gehanteerd bij de beoordeling. Met dit model heeft het Ctgb ook een selectie van eerdere toelatingen beoordeeld. De conclusie was dat

Commented [S124]: Lijkt mij goed om hier ook de kern van de resultaten weer te geven

de tot dan toe door Nederland gebruikte modellen voldoende beschermend bleken te zijn.

- Het kabinet werkt samen met de sector aan de verduurzaming van de landbouw, vastgelegd in de Visie gewasbescherming 2030 en in het maatregelenpakket open teelten.
- Er is voorzien in een klachtenstructuur. Strengere eisen aan driftarme spuittechnieken tegen verwaaiing van gewasbeschermingsmiddelen en voorschriften voor bredere teeltvrije zones gelden via het Activiteitenbesluit sinds 1 januari 2018. De strengere eisen aan spuittechnieken gelden nu voor het hele perceel in plaats van alleen langs oppervlaktewater. Deze aanscherping is bedoeld ter bescherming van het oppervlaktewater maar zal ook ten goede komen aan de omwonenden.
- De aanbeveling van de Gezondheidsraad om een teeltvrije zone in te voeren wordt niet uitgevoerd. Hierover is advies gevraagd aan de landsadvocaat die tot de conclusie kwam dat hiervoor een wetenschappelijke onderbouwing nodig is. Die blijkt nu ook niet uit het onderzoek: er worden geen grenswaarden overschreden.
- Conclusies van het blootstellingsonderzoek bij omwonenden van bollenvelden zijn:
  - Voor gewasbeschermingsmiddelen in de buitenlucht blijkt een duidelijk verband te zijn tussen de mate van blootstelling en de afstand tot het perceel waar gewasbeschermingsmiddelen waren toegepast.
  - De relatie tussen concentratie in huisstof en de relatie met de afstand is veel minder eenduidig.
  - In de urine van omwonenden en van de controlegroep zijn (restanten van) gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen.
  - Telers en hun gezinnen worden meer blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen dan omwonenden.
  - Berekeningen met rekenmodellen toonden aan dat, naast bekende route van drift, ook blootstelling via verdamping van bestrijdingsmiddelen en via huisstof relevant zijn.
- Aanbevelingen van RIVM nav blootstellingsonderzoek bij omwonenden bollenvelden zijn:
  - Aanvullend onderzoek uitvoeren om inzicht te geven in de blootstelling bij opwaarts bespuiten in de fruitteelt, waar blootstelling anders kan zijn dan bij de bollenteelt.
  - Aanvullend onderzoek uitvoeren om de beoordelingsmethode uit te breiden met de beoordeling van blootstelling via huisstof.
  - Het benutten van de resultaten van internationale projecten om blootstelling aan meerdere stoffen en via meerdere routes te berekenen.
  - Het opnieuw analyseren met andere afstandscriteria van de data van de eerder uitgevoerde Gezondheidsverkenning.
  - Een brede werkgroep instellen die de gezondheidskundige onderzoeksvragen, waaronder uitbreiding met effecten op cognitieve ontwikkeling en extra aandacht voor kwetsbare groepen, verkent.
  - Oprichten van kennisplatform om kennis over blootstelling te bundelen en vragen hierover te kunnen beantwoorden.

4 Krachtenveld

Nationaal

- Het blootstellingsonderzoek is zorgvuldig opgezet met een maatschappelijke (met o.a. belangengroepen voor omwonenden) en een wetenschappelijke klankbordgroep. Daarmee is breed draagvlak gecreëerd voor dit onderzoek, inclusief het jarenlange geduld moeten hebben op de uitkomsten.
- De verwachting in de Kamer kan zijn dat na de 1^e fase (bollenteelt) nu wordt gestart met een zelfde meerjarig onderzoek bij de fruitteelt.

Europees

- De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is Europees geharmoniseerd. De nu verkregen kennis over de blootstelling heeft geleid tot aanbevelingen om het model verder te ontwikkelen. Dat moet op Europees niveau gebeuren waar nu ook wordt gewerkt aan een aanpassing.

Te verwachten vragen:

- Vindt u het acceptabel dat zoveel bestrijdingsmiddelen zijn aangetroffen, zelfs in luiers?
- Waarom doet u niet het vervolgonderzoek in de fruitteelt zoals destijds toegezegd?
- Hoe kunt u zeggen dat het veilig is? De beoordelingsmethode houdt geen rekening met huisstof en stapeling van meerdere stoffen.
- Waarom beschermt u omwonenden niet met een voldoende grote teeltvrije zone?
- Hoe kan het dat volgens jurisprudentie vaak wel wordt besloten tot een teeltvrije zone van 50 m?
- Van welke blootstelling voor omwonenden wordt uitgegaan in toelatingsmodel dat Ctgb gebruikt?
- Worden middels het toelatingsmodel ook kwetsbare groepen als kinderen, zwangere vrouwen en ouderen beschermd?
- In het RIVM rapport over blootstelling omwonenden wordt aanbevolen om beter naar effecten op de cognitieve ontwikkeling en autisme te kijken. Gaat u deze aanbeveling overnemen?

Bijlage 1: Bestrijdingsmiddelen waarvoor de luchtmonsters zijn geanalyseerd.

Table 2: List of pesticides/metabolites determined in air samples and reporting Limits.

Component	LOQ (ng/m ³)	Component	LOQ (ng/m ³)
acetamiprid	0.01	mepanipyrim	0.01
asulam	Qual	metamitron	0.01
azoxystrobin	0.01	metamitron-desamino	0.01
boscalid	0.01	metolachlor-S	0.02
carbendazim	0.01	oxamyl	0.01
chloridazon	0.01	pendimethalin	0.01
chlorpropham	0.03	pirimicarb	0.01
cyhalotrin-lambda (NH ₄)	0.10	prochloraz	0.01
cyprodinil	0.01	propamocarb	0.01
deltamethrin (NH ₄)	0.02	prothioconazol	Qual
difenoconazol	0.01	prothioconazole-desthio	0.01
dimethenamid-P	0.01	pymetrozine	0.01
		pyraclostrobin	0.01
dimethomorph	0.01	spirotetramat	0.03
flonicamid	0.01	spirotetranat-enol	0.01
floupyram-benzamide	0.01	sulcotrione	Qual
fludioxonil	0.03	tebuconazole	0.01
fluopicolide	0.01	terbutylazine	0.01
fluopyram	0.01	thiacloprid	0.01
flutolanil	0.01	thiophanate-methyl	Qual
fosthiazate	0.01	toclofos-methyl	0.01
imidacloprid	0.01	trifloxystrobin	0.01
kresoxim-methyl	0.01	trifloxystrobin acid	0.01
linuron	0.01		

qual = not fit for quantitative analysis.